

การแสวงหารูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกระบวนการให้คำปรึกษา

EXPLOITATION OF MODELS FOR CARING CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN 3 SOUTHERN BORDER PROVINCES THROUGH COUNSELING PROCESS

จันจลี ถนอมลิขิตวงศ์

JANJALEE TANOMLIKHWONG

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

YALA RAJABHAT UNIVERSITY

ยะลา

YALA

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหารูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกระบวนการให้คำปรึกษาตามฐานกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม ดำเนินการวิจัยโดยใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มจำนวน 8 คน รวมทั้งการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลโดยประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเวลาสิบปี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความผ่านภาพสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ปกครอง ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ 1) ศึกษาความต้องการของคนในพื้นที่ 2) เครื่องมือการคัดกรองและผู้คัดกรองต้องมีความเฉพาะเจาะจงตามบริบทในพื้นที่เพราะส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ 3) จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) 4) ดูแลสุขภาพจิตและสุขภาพกายพื้นฐานตามความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานที่มีความจริงใจ เสียสละเข้าใจคนในพื้นที่โดยแท้จริง และติดตามผลพร้อมทั้งทบทวนผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : เด็กที่มีความต้องการพิเศษ, การให้คำปรึกษา, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ABSTRACT

This article aims to explore the essentials of special needs children in the three southern border provinces of Thailand through a social-paradigm-based counseling process. The research was conducted through the use of life experiences through 8 counseling groups, including interviews. The use of questionnaire Data were collected by direct experience of the researcher, as a child-care teacher with ten years special needs. Analyze data through

reflection through life experiences of parents and those with special needs. The key informants are parents, teachers, and individuals with special needs. The research found that The special needs child care model is as follows: 1) The needs of the people in the area, 2) The screening and screening tools must be specific in the context of the area, 3) The instructional plan is based on the Individualized Education Plan (IEP), and 4) Mental health and basic physical health meet the needs of those concerned, which were for children with special needs, sincere worker qualities, following up and reviewing results continuously

Keywords : Special needs children, counseling, The three southernmost provinces

บทนำ

ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ระบุว่า มีเด็กพิการที่ขาดโอกาสทางการศึกษา 100,000 คน ขณะที่ตัวเลขจากนายชูศักดิ์ จันทยานนท์ นายกสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม (ไทย) ระบุว่า มีคนพิการในไทยประมาณ 1.9 ล้านคน ในจำนวนนี้ร้อยละ 60 หรือประมาณ 800,000 คน เป็นเด็กพิการความไม่ตรงกันของตัวเลขดูเหมือนจะเป็นสภาพที่พบเห็นได้เสมอ นับตั้งแต่กรณีเด็กหายจากระบบการศึกษาที่ตัวเลขไม่นิ่งอย่างไรก็ตาม เรื่องเด็กพิการกับโอกาสทางการศึกษามีประเด็นที่ซับซ้อนพอสมควร นายชูศักดิ์กล่าวว่า การเข้าถึงสิทธิ จำเป็นต้องได้รับการรับรองจากแพทย์ ว่าเป็นเด็กพิการ แต่ก็มีกรณีที่พ่อแม่และแพทย์ไม่แน่ใจว่าเด็กมีความพิการหรือไม่ หรืออาจจะไม่ถึงกับพิการ แต่มีความต้องการพิเศษด้านการศึกษา ซึ่งยังไม่มีการสำรวจตัวเลขที่ชัดเจน แต่นายชูศักดิ์ประมาณว่า น่าจะอยู่ในหลักล้านคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์และสมาธิสั้น หากรวมตัวเลขของเด็กกลุ่มนี้เข้าไปด้วย ตัวเลขเด็กพิการจะสูงกว่า 8 แสนคน อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนตัวเลขของกระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่า ปี 2554 หน่วยงาน 5 องค์การหลักที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สามารถให้บริการการศึกษาแก่คนพิการในทุกระบบ และทุกระดับ จำนวนทั้งสิ้น 341,947 คน แม้ในเชิงสถิติตัวเลขจะไม่ตรงกัน แต่เมื่อนำตัวเลขของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นตัวเลขสูงสุดของจำนวนเด็กพิการที่ได้รับการศึกษา กับตัวเลขของนายชูศักดิ์มาเทียบกันก็ยังพบว่า เด็กพิการที่เข้าถึงระบบการศึกษามีไม่ถึงครึ่ง ทั้งนี้ยังไม่นับรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตามที่นายชูศักดิ์อธิบายและเด็กพิการที่ตกหล่นไปจากการสำรวจ นายวัฒนา นราพล ผู้จัดการมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ กล่าวว่า ในเชิงกฎหมายและนโยบายถือว่าดี แต่ในภาคปฏิบัติกลับไม่สามารถจัดการได้จริง ประเด็นที่ 1 คือความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากมีแต่โครงสร้างและระบบ แต่ไม่มีบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูการศึกษาพิเศษ ประเด็นที่ 2 ศูนย์การศึกษาพิเศษยังไม่มีอำนาจเพียงพอในการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการแต่ละประเภท ประเด็นที่ 3 เนื้อหา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ยังไม่มีนักการศึกษาคนไหนสามารถกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนเฉพาะความพิการได้อย่างชัดเจน มีแต่จะผลักเด็กพิการเข้าสู่การเรียนร่วมกับเด็กปกติ ขณะที่เด็กพิการมีข้อจำกัดด้านพัฒนาการทางสมองหรือร่างกาย อีกเรื่องที่สำคัญคือทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กพิการ ซึ่งมีความเชื่อว่าลูกหลานของตนไม่สามารถเรียนได้ แต่ระยะหลังเริ่มเปลี่ยนไป คนพิการสามารถพัฒนาได้ แต่ในมุมมองของผู้ปกครองเองยังไม่มี ความเข้าใจเรื่องนี้ ไม่รู้ว่าลูกหลาน

ของตนเองจะเรียนไปทำอะไร เรียนเพื่ออะไร จึงเก็บตัวไว้ที่บ้าน” ประเด็นถัดมาคือเรื่องสังคม นายวัฒนายกตัวอย่างสังคมในโรงเรียน ที่แม้กระทั่งทัศนคติของครูและนักเรียนก็ยังไม่เข้าใจเด็กพิการ เมื่อเด็กพิการเข้าสู่ระบบโรงเรียนยังถูกตราหน้า ล้อเลียน ทำให้เด็กไม่อยากไปเรียนหนังสือ (ศูนย์ข่าว TCJ, 2556)

ความข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของข่าวจากศูนย์ข่าว TCJ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2556 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ควบดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยความเข้าใจ ทั้งนี้ในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว ครู หรือผู้ดูแลจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหลายประการ ทั้งความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีน้ำใจ และที่สำคัญการมีจรรยาบรรณในการทำหน้าที่ครูเป็นต้น โดยเฉพาะผู้ปกครอง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัยและตามศักยภาพของแต่ละบุคคล แต่ทั้งนี้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงขาดองค์ความรู้ แนวทาง กระบวนการสำหรับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ปกครองขาดความเข้าใจกระบวนการดูแลบุตรหลานที่มีความต้องการพิเศษ ไม่กล้านำบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนตามระบบ หรือบางครั้งนำบุตรหลานไปเรียนแล้ว แต่ก็ไม่ได้รับการปฏิเสธจากโรงเรียนกลับมาด้วยเหตุผลหลากหลายของโรงเรียน ในบางครั้งก็ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมจากคุณครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ที่ผ่านมานักวิชาการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษทั่วประเทศ และรวมถึงหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องด้านอื่น ๆ ได้พยายามแสวงหากระบวนการและรูปแบบในการทำดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งด้านการดูแลรักษาทางการแพทย์ ด้านการจัดการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การเรียนรวม การเรียนร่วม การจัดห้องเรียนคู่ขนาน รัฐบาลได้ให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ต้องรับเด็กพิการเข้าศึกษาในโรงเรียนโดยห้ามปฏิเสธเด็กกลุ่มนี้ แต่ทั้งนี้กระบวนการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ได้มาส่วนใหญ่อยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์ของความรู้กระแสหลัก (Grand narrative) โดยอาศัยวิธีการคิดตามฐานกระบวนทัศน์ปฏิบัติฐานนิยม ผ่านการอบรมสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญบนฐานของวิชาชีพต่าง ๆ เป็นสำคัญ ซึ่งในงานวิจัยหรือการศึกษาเหล่านั้น มิได้มีการเปิดพื้นที่ในการเล่าเรื่องความจริงของผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ คือ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคม อันเป็นประสบการณ์ชีวิตที่สะท้อนมาจากตัวตนเขาเหล่านั้นในการได้สัมผัสดูแลชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงกลายเป็นปัญหาที่ทับซ้อนและยังดำรงอยู่ในสังคมตลอดเวลา กระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มตามกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคมจึงเป็นวิธีวิทยาในงานวิจัยที่จะแสวงหารูปแบบในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษร่วมกันกับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ในกระบวนการแสวงหารูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้เขียนได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีวิทยาโดยอาศัยกระบวนการให้คำปรึกษาตามฐานกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคมซึ่งกระบวนทัศน์เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขกรอบำความคิดของบุคคล ในการกำหนดปัญหา (นิศา ชูโต, 2545, น. 1) หรือวิธีคิดที่กำกับอยู่เบื้องหลังของการให้คำปรึกษา เพราะกระบวนทัศน์เป็นรากฐานของระบบคิดที่เป็นตัวกำหนดความรู้ และความรู้สึนึกคิดของมนุษย์ ที่สร้างฐานคิดเกี่ยวกับความจริงของชีวิต (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543, น. 1) ในการวิเคราะห์และการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ทฤษฎีการให้คำปรึกษาถือได้ว่าเป็นชุดของความรู้ที่สามารถอธิบายแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ได้วิธีหนึ่ง การแสวงหารูปแบบในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จะได้มาในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการให้คำปรึกษตามกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม ซึ่งเชื่อว่าผู้ปกครอง ครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็น

เจ้าของประสบการณ์ และผู้วิจัยในฐานะผู้มีบทบาทในการให้คำปรึกษาต้องร่วมสร้างความรู้และเปิดพื้นที่ของความรู้ชุดนี้ ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่ให้ผู้วิจัยและผู้ปกครอง ครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์กติกา สถาบัน วัฒนธรรม ภาษา ซึ่งเป็นเสมือนโครงสร้างที่ตีกรอบให้บุคคลคิด ดำเนินรอยตามและรวมถึงสิ่งที่บุคคลคิดหรือคาดการณ์ว่าคนอื่น ๆ ให้ความหมาย คิด หรือตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไร ทั้งนี้ในช่วงสี่สิบปีที่ผ่านมาการศึกษาด้านการให้ปรึกษาได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์และความสามารถทางวัฒนธรรมหลากหลายในอุดมคติอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร ACA ได้รับแนวคิดในธรรมชาติเพื่ออธิบายโครงสร้างใหม่วิธีการและกระบวนการทัศน์ การเริ่มต้นในการให้คำปรึกษาส่งผลให้มีความเข้าใจที่ชัดเจนกับปัญหาที่ซับซ้อน ของผู้รับคำปรึกษาที่หลากหลาย โปรแกรมการฝึกอบรมการให้คำปรึกษาส่วนใหญ่ได้เน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างความอ่อนน้อมของผู้ให้คำปรึกษากับประสิทธิภาพในการให้คำปรึกษา สำคัญยิ่งกว่านั้นจำเป็นต้องทราบว่า การแทรกแซงใดได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพในการแก้ไขหรือลดอุปสรรคต่อความเป็นอยู่ของผู้รับคำปรึกษา (Cirecie West-Olatunji, 2013) ข้อความส่วนหนึ่งในบทความจากวารสาร Counseling today ช่างต้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการให้คำปรึกษาซึ่งมีมุมมองว่าควรมีบทความวิจัยเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเพิ่มเติมทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาศาสตร์การให้คำปรึกษาแล้ว กระบวนการให้คำปรึกษายังเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลอย่างลุ่มลึกถึงความเป็นธรรมชาติและความเป็นตัวตนของบุคคลนั้น ๆ

ดังนั้นการให้คำปรึกษาตามแนวคิดตามฐานกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการวิจัย ที่ใช้เพื่อการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ ให้ได้ความรู้กว้างไกลออกไปนับเป็นการสะท้อนให้เห็นการเคลื่อนย้ายกระบวนการทัศน์ที่เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ วิธีวิทยาที่สร้างความรู้ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างความรู้กับสิ่งที่เป็นตัวความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงประสบการณ์และสร้างความรู้ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ (ปฤษฎา ชนวรรษ, 2549, น. 41) ผู้เขียนจึงได้เขียนบทความนี้ขึ้นเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมาจากงานวิจัยที่ผู้เขียนได้ศึกษารูปแบบในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้เรื่องเล่าผ่านกระบวนการการให้คำปรึกษาตามฐานกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม กระบวนการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ตามฐานคิดปฏิฐานนิยม อาจจะไม่ใช่คำตอบของพื้นที่ในบริบทปัจจุบัน การแสวงหารูปแบบในการดูแลเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดขึ้นได้โดยทันทีทันใด หรือภายในระยะเวลาสั้น ๆ แค่นี้เพียงบอกว่าทำแล้ว ปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาแล้ว แต่ต้องอาศัยระยะเวลาและความเข้าใจอย่างลุ่มลึกในกระบวนการหล่อหลอมทั้งผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จะสามารถนำไปบูรณาการใช้ในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เปิดพื้นที่ให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมสร้างองค์ความรู้ไปด้วยกันกับผู้วิจัยคือผู้ให้คำปรึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อแสวงหารูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยกระบวนการให้คำปรึกษาตามฐานกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การแสวงหารูปแบบในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่ม จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์การใช้แบบสอบถาม ผสมรวมกับการเก็บข้อมูลโดยประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาระยะเวลาสิบปี โดยใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทุกมิติทั้งในปรากฏการณ์บริบทสังคมไทยและเรื่องเล่าประสบการณ์ตรงของบุคคล โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาคือตัวผู้วิจัย และผู้รับคำปรึกษาคือผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่ให้ผู้วิจัยและผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์กติกา สถาบัน วัฒนธรรม ภาษา ซึ่งเป็นเสมือนโครงสร้างที่ตีกรอบให้บุคคลคิดและดำเนินรอยตาม และรวมถึงสิ่งที่บุคคลคิดหรือคาดการณ์ว่า คนอื่น ๆ ให้ความหมาย คิด หรือตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไร ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่สอดคล้องกับการศึกษา งานวิจัยเรื่องประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนของ ธิรารัตน์ คณิงเพียร (2556, น. 57) ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของ Husserlian Phenomenology ในผู้ดูแลผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าป่วยด้วยโรคจิตเภท จำนวน 10 คน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับทั้งสถานการณ์แวดล้อมและบุคลิกภาพของบุคคลโดยรวม เมื่อเกิด เหตุการณ์ใดขึ้น บุคคลจะเผชิญปัญหาเน้นด้านอารมณ์ ตามด้วยพฤติกรรมเน้นการแก้ปัญหา และท้ายที่สุดเมื่อเหตุการณ์นั้น เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่สามารถหาทางออกได้ก็จะแสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหาด้วยการสร้างกลไกทางจิตเพื่อสร้างความสมดุลของจิตใจ ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่มีฐานคิดจากการศึกษางานวิจัยด้วยปรากฏการณ์ทางสังคม

การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) (ประไพพิมพ์ สุธีสินนนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559, น. 38) ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบนั้น ผลของการวิเคราะห์จะเป็นตัวชี้แนะให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรกลุ่มใด (กลุ่มใหม่) หรือสถานการณ์ใดเพิ่มเติมที่เก็บเพิ่มขึ้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทดสอบกับข้อมูลที่มีอยู่เดิม ซึ่งให้ความสนใจกรณีที่สามารให้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษา เป็นสำคัญ ดังนั้นกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้างนี้คือ กลุ่มคนผู้เล่าเรื่องเพื่อตอบคำถามการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลสามกลุ่มคือ ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้รับฟังเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของเขา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ตามกรอบที่กำหนด

แนวทางการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทำความเข้าใจเรื่องราวของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยการเข้าถึงเรื่องราวในสามส่วน ดังนี้

ส่วนแรก คือข้อมูลประสบการณ์จากการศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย ที่ผ่านการอ่านวิเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้ที่ได้ผนวกกับการเข้ารับการอบรม สัมมนา และเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ส่วนที่สอง เป็นการเก็บข้อมูลโดยการ พุดคุยสนทนา การสัมภาษณ์ ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการใช้แบบสอบถาม และจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาระยะเวลาสิบปี เพื่อให้ได้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่จะเข้าไปสับสนกับข้อมูลเอกสารเพื่อใช้สนับสนุนให้การวิเคราะห์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ส่วนที่สาม เป็นการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้กระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มตามฐานกระบวนการทัศนสร้างสรรค์สังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่จะเข้าไปสับสนกับข้อมูลเอกสารในส่วนที่หนึ่งและข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในส่วนที่สองเพื่อใช้สนับสนุนให้การวิเคราะห์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเข้าสู่สนามการวิจัย การเข้าสู่สนามการวิจัยครั้งนี้ หลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้การเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มเพิ่มเติม โดยมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตในกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มรวม 8 คน เรื่องราวที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ ทัศนะของผู้วิจัยผ่านภาพสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งผู้วิจัยใช้ข้อสมมติแทนชื่อจริงของผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทุกชื่อที่ปรากฏในงานวิจัยครั้งนี้จึงไม่ได้เป็นชื่อจริง ซึ่งผู้วิจัยไม่อาจเปิดเผยได้ตามจรรยาบรรณของผู้ให้คำปรึกษาและจรรยาบรรณของนักวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาวิเคราะห์ข้อมูล ทำความเข้าใจปรากฏการณ์จริงในสังคมในส่วนที่หนึ่งและส่วนที่สองก่อนการให้คำปรึกษากลุ่มตามกระบวนการทัศนสร้างสรรค์สังคมเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยก่อนหน้าของการให้คำปรึกษานั้น ผู้วิจัยมีการปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ให้ข้อมูลคือผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เมื่อมีโอกาสน่าสนใจซึ่งเป็นเรื่องน่าสนใจของการวิจัยในครั้งนี้

วิธีวิทยาในการวิจัยโดยใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มนั้น เป็นการให้คำปรึกษาตามแนวกระบวนการทัศนสร้างสรรค์สังคมโดยนำรูปแบบจากการให้คำปรึกษารายบุคคลมาเป็นการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยการใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตเป็นแนวคิดการให้คำปรึกษาในยุคสมัยใหม่และยุคหลังสมัยใหม่ เป้าหมายสำคัญที่สุดของการเล่าเรื่อง คือ ให้ผู้มีความรู้จากประสบการณ์ชีวิตจริงได้ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ (ความรู้สึก ความเชื่อ) ในส่วนลึกของสมอง (ความคิด) และในส่วนลึกของร่างกาย (การปฏิบัติ) ออกมาเป็นคำพูด (Verbal communication) และหน้าตาท่าทาง (Non-verbal communication) ซึ่งการดำเนินกระบวนการให้คำปรึกษามีรูปแบบที่ไม่ตายตัว หัวใจของการให้คำปรึกษาอยู่ที่การพยายามเข้าไปศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การให้คำปรึกษาโดยใช้เรื่องเล่านี้ ผู้ให้คำปรึกษาจะให้คำปรึกษาในลักษณะของการพุดคุยสนทนากับเจ้าของประสบการณ์ในฐานะเพื่อนที่พร้อมจะช่วยแบ่งปันอารมณ์ความรู้สึก การให้คำปรึกษาจะเป็นการพุดคุยอย่างอิสระ ยืดหยุ่น และเป็นไปในหลายทิศทางตามจำนวนสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้นอกจากเป็นผู้รับฟังแล้วในบางเวลาผู้ให้คำปรึกษาก็ต้องสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผู้เล่าเรื่องได้ด้วย

ในระหว่างการให้คำปรึกษาผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความว่ามีสิ่งใดที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัยและผู้เล่าเรื่องโดยอาจแสดงออกมาเป็นสัญลักษณ์หรือคำพูด และสิ่งใดที่ควรจะไปสู่การสร้างรูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการวิจัยครั้งนี้ให้ผู้ปรึกษาไม่ใช่ผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แต่เป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ร่วมกับตัวของผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นเสมือนผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งในกระบวนการให้คำปรึกษา

แนวทางการเล่าเรื่องในกระบวนการให้คำปรึกษา

บทบาทผู้รับคำปรึกษาในฐานะผู้เล่าเรื่อง มีจิตใจพร้อมจะให้ มีความภูมิใจในความสำเร็จที่ตนกำลังเล่าเป็นผู้ประสบเหตุการณ์ในเรื่องที่จะเล่าด้วยตนเอง คิดทบทวนเรื่องราวที่เล่ามาเป็นอย่างดี และมีทักษะในการเล่าออกมาจากใจ คือเล่าแบบไม่ตีความ จะมีความสามารถเล่าเรื่องออกมาได้อย่างทรงพลัง กล่าวคือ “เรื่องราว” จะไม่ใช่แค่ออกมาเป็นคำพูดเท่านั้น จะแสดงออกมาในหน้าตา แววตา ท่าทาง น้ำเสียง และการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูดอื่น ๆ รวมทั้ง “ความเงียบ” ในบางช่วงด้วย บทบาทผู้ให้คำปรึกษาในฐานะผู้ฟัง เป็น “ผู้ฟังอย่างตั้งใจ” (Active listening) จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เล่าเกิดอารมณ์ในการเล่า ทำให้สามารถเล่าออกมาจากใจได้ลึกยิ่งขึ้น

การตีความเรื่องราวและการเขียนตัวบท

สำหรับการตีความเรื่องราว (ข้อมูล) การศึกษาความต้องการในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะดำเนินไปพร้อม ๆ กันกับการเก็บรวบรวมเรื่องเล่าจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ชีวิต และในฐานะผู้รับคำปรึกษา จะสามารถเก็บเรื่องราวได้มากเพียงพอที่จะนำไปสู่ความเข้าใจ และครอบคลุมในการศึกษาความต้องการในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งได้ตีความเรื่องราวจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสามส่วนและนำมาเขียนอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากข้อมูลดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยส่วนแรกพบว่า เรื่องเล่าในการให้คำปรึกษากลุ่มตามกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม เป็นการเผชิญปัญหาในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยพบในการได้เข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คุณก๊ะ (นามสมมติ) คุณรีนา (นามสมมติ) และคุณเม๊าะ (นามสมมติ) เป็นผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คุณสาว (นามสมมติ) เป็นผู้ปกครองของเด็กออทิสติก คุณกร (นามสมมติ) เป็นครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ คุณกาซา (นามสมมติ) เป็นคุณครูผู้สอนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมอยู่ คุณรุติง (นามสมมติ) เป็นครูเฉพาะทางประเภทความพิการด้านร่างกาย และสอนเด็กในโรงเรียนเรียนร่วม และคุณนิชา (นามสมมติ) เป็นพี่เลี้ยงผู้ดูแลเด็กออทิสติก โดยผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้น เป็นกระบวนการของกลุ่ม ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีบรรยากาศแห่งการยอมรับซึ่งกันและกัน เข้าใจ ไว้วางใจกัน อ่อนน้อมและเป็นกันเอง เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้ระบายความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อกัน เป็นการสำรวจตนเอง ประเมินตนเอง ช่วยให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะมีผู้ให้คำปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเป็นผู้นำกลุ่ม (ศุภาวดี บุญญวงศ์, 2548, น. 307) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับการให้คำปรึกษาตามแนวกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม

ลักษณะกระบวนการของการให้คำปรึกษาตามแนวกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมและกระบวนการของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีความสอดคล้องกันในลักษณะของบรรยากาศ เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้ระบายความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม โดยผู้ให้คำปรึกษาหรือเรียกว่าผู้นำกลุ่ม และผู้รับคำปรึกษาหรือเรียกว่าสมาชิกกลุ่ม โดยมีกระบวนการดังนี้

ประเด็นแรก กระบวนการให้คำปรึกษาเป็นการเล่าเรื่องจากสมาชิกกลุ่มซึ่งผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ชีวิตจริงในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่

ประเด็นที่สอง สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องสามารถที่จะเลือกเล่าเรื่องราวที่จะนำมาเล่าจากความจริงใจของตนเอง และจากภาพที่มองเห็นตนเองในอดีตได้อย่างอิสระ

ประเด็นที่สาม การให้คำปรึกษากลุ่มเป็นการพูดคุยอย่างอิสระ ยืดหยุ่นและเป็นไปในหลายทิศทางตามจำนวนสมาชิกกลุ่ม คือสมาชิกทุกคนมีโอกาสที่จะเป็นผู้พูดและผู้ฟัง รวมทั้งผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำกลุ่มในบางเวลาสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผู้เล่าเรื่องได้ด้วย

ประเด็นที่สี่ ผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำกลุ่มและผู้รับคำปรึกษาหรือสมาชิกกลุ่มมีบทบาทฐานะเท่าเทียมกัน และถือว่าผู้รับคำปรึกษาหรือสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นเสมือนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในการร่วมสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม

ประเด็นแรก กระบวนการให้คำปรึกษาเป็นการเล่าเรื่องจากสมาชิกกลุ่มซึ่งผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ชีวิตจริงในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่

“...ก็เลี้ยงเขามาตั้งแต่เกิด แม่หมอบอกตอนที่ไปตรวจครบเดือนว่าเขาเป็นอะไร...แต่ก็ไม่เห็นมีอะไรผิดปกติ การกิน การเดินก็เหมือนเด็กปกติ...เลี้ยงเหมือนเด็กปกติคนอื่น ๆ ...”

ประเด็นที่สอง สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องสามารถที่จะเลือกเล่าเรื่องราวที่จะนำมาเล่าจากความจริงใจของตนเอง และจากภาพที่มองเห็นตนเองในอดีตได้อย่างอิสระ

“...ยังจำได้เลยเมื่อก่อนที่เราพาลูกไปหาหมอ...หมอบอกว่าทำใจเถอะ...เขาก็ได้แค่นี้แหละ...หมอไม่ให้กำลังใจเราเลย...แต่เรามีศาสนาในหัวใจ เราเชื่อมั่นในพระเจ้า...ยังงั้นเราก็ต้องดูแลลูกต่อไปให้ดูดีขึ้นให้ได้...”

ประเด็นที่สาม การให้คำปรึกษากลุ่มเป็นการพูดคุยอย่างอิสระ ยืดหยุ่นและเป็นไปในหลายทิศทางตามจำนวนสมาชิกกลุ่ม คือสมาชิกทุกคนมีโอกาสที่จะเป็นผู้พูดและผู้ฟัง รวมทั้งผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำกลุ่มในบางเวลาสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผู้เล่าเรื่องได้ด้วย

สมาชิก 1 : ในขณะที่จิตใจเราหดหู่ เราพยายามมากขึ้น...

ผู้นำกลุ่ม : สิ่งนั้นทำให้เราเข้มแข็งขึ้น เพื่อต่อสู้เพื่อลูก

สมาชิก 1 : ใช่ ๆ ...เมื่อก่อนตัวเขานิ่งมาก พาเขาไปนวด แต่เขาดีขึ้นนะ ถ้าคุณครูเจอเขาตอนนี้ กล้ามเนื้อเขาเหมือนเด็กปกติ...จะบอกว่า รักษาได้ รักษาได้...เพราะว่าถ้าหมอ หมอจะบอกว่ารักษาไม่ได้นะ...คือไม่มีกำลังใจให้เลย...ไปหาหมอ พุดให้เราหดหู่กว่าเดิม...

สมาชิก 2 : ได้ฟังตอนนั้นนะ ขนาดเราไม่ใช่พ่อแม่ไม่ใช่แม่...ถ้าฟังหมอ หมอจะบอกว่า คุณแม่โรคนี้รักษาไม่ได้หรอก ไม่มียารักษา ไม่หายหรอก...

สมาชิก 3 : คนที่เขาเก็บลูกไว้ที่บ้าน ส่วนหนึ่งเข้าใจตามที่หมอบอก...ก็ไม่ไปรักษาต่อ

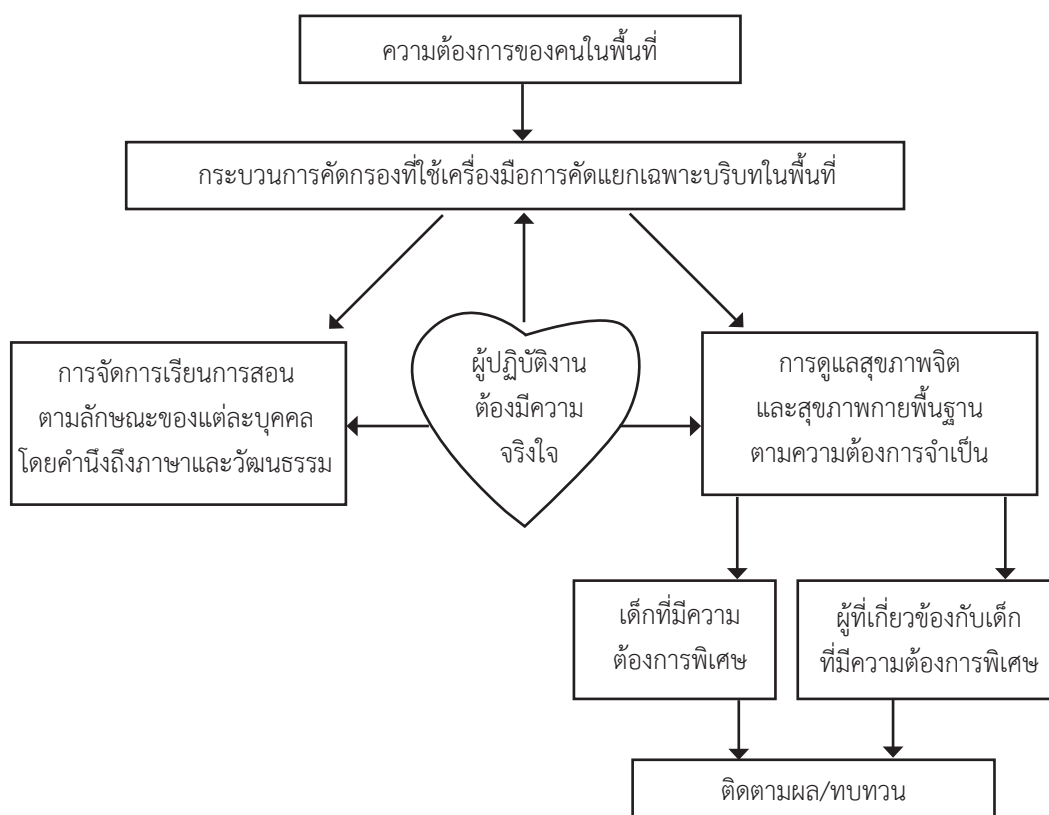
สมาชิก 2 : ก็เข้าใจหมอนะ บางทีเขางานเยอะ...เขาเลยบอกตัด เพื่อจะได้ใช้เวลาไปรักษาคคนอื่นที่มีโอกาสหาย...

ประเด็นที่สี่ ผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำกลุ่มและผู้รับคำปรึกษาหรือสมาชิกกลุ่มมีบทบาทฐานะเท่าเทียมกัน และถือว่าผู้รับคำปรึกษาหรือสมาชิกกลุ่มทุกคนเป็นเสมือนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในการร่วมสร้างองค์ความรู้ ในกระบวนการให้คำปรึกษา

ผู้นำกลุ่ม : เรายังคงต้องเดินทางนี้ต่อไปนะคะสำหรับในพื้นที่ของเราซึ่งยังคงมีปัญหาคือข้อบกพร่องที่ซ่อนตัวกันอยู่อีกมากมาย...อย่าเพิ่งท้อกันไปก่อนนะ...

สมาชิก : คุณแม่เองต่างหากที่ต้องบอกว่า อย่าเพิ่งท้อกันไปก่อน...เพราะพวกเราเองก็ต้องการคนคอยให้คำปรึกษา...

ผลการวิจัยส่วนที่สองพบว่า ความต้องการในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีดังนี้ 1) ศึกษาความต้องการของคนในพื้นที่ว่าเขาต้องการอะไร 2) เครื่องมือการคัดกรองและผู้คัดกรองควรมีความเฉพาะเจาะจงตามบริบทในพื้นที่ เพราะคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ อันส่งผลต่อการใช้เครื่องมือคัดกรอง 3) จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยคำนึงถึงภาษาและวัฒนธรรมพื้นฐานของครอบครัว 4) ดูแลสุขภาพจิตและสุขภาพกายพื้นฐานตามความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะผู้ปกครอง โดยทั้งหมดต้องมีผู้ปฏิบัติงานที่มีความจริงใจ เสียสละและเข้าใจคนในพื้นที่โดยแท้จริง ไม่ใช่โดยบทบาทหน้าที่เพียงอย่างเดียว และติดตามผลพร้อมทั้งทบทวนผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 แผนผังความต้องการในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่องเล่าผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มตามฐานกระบวนการทัศนสร้างสรรค์สังคมนั้น เป็นกระบวนการหนึ่งที่นอกเหนือจากการศึกษาเอกสารและประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย ที่นำมาซึ่งการสรุปของผลความต้องการในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้รูปแบบการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่ โดยเริ่มต้นจากการความต้องการของคนในพื้นที่ กระบวนการคัดกรองควรใช้เครื่องมือการคัดแยกเฉพาะบริบทในพื้นที่ซึ่งไม่ใช่มาจากรู้กระแสหลักเพียงอย่างเดียวและนำมาใช้กับเด็กทุกคนทั่วประเทศ การจัดการเรียนการสอนตามลักษณะของแต่ละบุคคลโดยคำนึงถึงภาษาและวัฒนธรรมและการดูแลสุขภาพจิตและสุขภาพกายพื้นฐานตามความต้องการจำเป็น ทั้งของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้กระบวนการทุกขั้นตอนควรมาจากผู้ปฏิบัติงานที่มีความจริงใจ เสียสละและเข้าใจคนในพื้นที่ โดยแท้จริง ไม่ใช่โดยบทบาทหน้าที่เพียงอย่างเดียว

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะครูผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษตลอดเวลาสิบปี และจากเรื่องเล่าผ่านกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มของผู้ปกครอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามฐานกระบวนการทัศนสร้างสรรค์สังคมนั้น เป็นการร่วมกันสร้างความรู้ ความจริงชุดหนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้จากบริบทและประสบการณ์ในเรื่องเล่าของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของเจ้าของประสบการณ์ เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตจึงเป็นวิธีวิทยาที่ทำให้กระบวนการให้คำปรึกษาไปสู่เป้าหมาย

ที่ผ่านมาเราไม่เคยตั้งคำถามปล่อยให้ความคิดอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน ซึ่งมีเป้าหมายในการอธิบายควบคุม และคาดหวังความเป็นไปของสรรพสิ่ง ได้ถูกยกย่องขึ้นมาให้เป็นใหญ่ในการผูกขาดความคิดจนทำให้บริบทและประสบการณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ของมนุษย์ ถูกมองข้ามหรือถูกตัดออกไปจากกระบวนการสร้างความรู้ (จันจิรา ฤกษ์อมลิจิตวงศ์, 2554, น. 138) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเริ่มตั้งแต่การคัดกรองถูกหีบยกขึ้นมาในวงการศึกษและเสมือนว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนต้องมีการคัดกรองเด็ก โดยพยายามให้เป็นไปตามการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน มีกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดกลุ่มในการดูแลนักเรียนได้ตามเป้าหมาย ละเลยที่จะย้อนกลับไปหาคำตอบว่าการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นควรมีรูปแบบกระบวนการอย่างไรบ้าง ที่ผ่านมามีทั้งการแพทย์ วงการศึกษา โดยเฉพาะในวงการศึกษาได้พยายามดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก ตั้งแต่การจดทะเบียนคนพิการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ส่งผลให้นักเรียนได้รับการรักษาพยาบาลฟรี และเรียนฟรีตลอดชีวิตตามกฎหมายกำหนด แต่สิ่งที่ถูกละเลยไปคือความเป็นอยู่และภาวะจิตใจของครอบครัวของเด็กเหล่านี้ ซึ่งเมื่อโดยยอมรับอาการของบุตรหลานไม่ได้ก็เป็นทุกข์พยายามดิ้นรนและบอกว่าลูกของฉันไม่ใช่ ไม่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในขณะที่บางส่วนยอมรับได้แต่ก็ต้องทนทุกข์กับอาการของลูก และตั้งคำถามกับตนเองหลากหลายคำถาม “ลูกจะมีโอกาสเหมือนเด็กปกติหรือเปล่า” “ต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร” “กินยาอย่างน้อยแค่ไหน” แต่ละคำถามไม่มีคำตอบที่ชัดเจน

ในบทความนี้เป็นเพียงเสียงสะท้อนเล็ก ๆ จากมุมมองหนึ่งในพื้นที่ ที่จะบอกกล่าวว่าคนรอบข้างเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ที่ควรได้รับการดูแลช่วยเหลือตามความต้องการของเขาให้กำลังใจ เพราะเขากำลังทุกข์ ดูแลเขาเรื่องสุขภาพกาย ดูแลการเป็นอยู่ให้เขาสามารถมีกำลังใจได้ตามความสามารถ มุ่งให้เขาสามารถเรียนรู้วิธีการสอนลูก ฝึกทักษะให้กับลูก ให้กำลังใจเขาให้เขาเดินเคียงข้างไปกับบุตรหลานของเขาได้ ด้วยจิตใจที่เบิกบาน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ได้ถูกมองข้ามหรือถูกลดทอนลง ด้วยคิดการมุ่งประเด็นไปเฉพาะ การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพียงอย่างเดียวตามกฎหมายกำหนด ซึ่งไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนด เรื่องการดูแลผู้ปกครอง ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กกลุ่มนี้ หากผู้ปกครอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก กลุ่มนี้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีเขาก็จะสามารถดูแลบุตรหลานของตนเองได้ด้วยตัวเอง เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็จะได้รับการดูแลและพัฒนาไปได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้อย่างมีคุณภาพ ตามไปด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยทั้งสองส่วนสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษา แบบกลุ่มต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนของ รัตนา พันจวบ (2557, น. 126) พบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน หลังได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษา แบบกลุ่มสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และ พบว่า ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการให้ คำปรึกษาแบบกลุ่มมีความสามารถในการเผชิญปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ผลการวิจัย ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ดูแลผู้ป่วยที่ต้องมีความสามารถในการเผชิญปัญหาในการดูแล ผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งสอดคล้องกับผลงานงานวิจัยนี้ที่รูปแบบในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมุ่งเจาะจง ในการดูแลไปที่ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นสำคัญเช่นกัน เพราะหาก สุขภาพจิตของผู้ที่ดูแลไม่พร้อมก็จะส่งผลถึงกระบวนการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยเช่นกัน และผลการวิจัยของ รัตนา พันจวบ ยังสอดคล้องกับกระบวนการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวกระบวนการต้น สรรค์สังคม โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้ระบายความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ผู้เล่าเรื่องสามารถที่จะเลือกเล่าเรื่องราวที่จะนำมาเล่าจากความทรงจำ ของตนเอง และจากภาพที่มองเห็นในอดีตได้อย่างอิสระ ยืดหยุ่นและเป็นไปในหลายทิศทางตามจำนวน สมาชิกกลุ่ม คือสมาชิกทุกคนมีโอกาที่จะเป็นผู้พูดและเป็นผู้ฟัง รวมทั้งผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำกลุ่มในบางเวลา ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นผู้เล่าเรื่องได้ด้วย โดยผลการวิจัยในการให้คำปรึกษากลุ่มของ รัตนา พันจวบ เน้นการ พัฒนาให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปัญหาและความรู้สึกของตนเอง สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาส ได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคนเป็นการระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจได้สำรวจ ตนเอง ได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา และได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงตนเอง ขณะเดียวกันยังได้มีโอกาสรับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น และได้ตระหนักว่าคนอื่นก็มีปัญหา เช่นกัน นอกจากนี้การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นมุ่งปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนเกี่ยวกับ ความรู้สึก ทัศนคติอารมณ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกโดยมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในกลุ่ม ให้เกิดบรรยากาศที่จะให้สมาชิกระบายความรู้สึก ทัศนคติของตนเองออกมาด้วยความสมัครใจ ช่วยทำให้เกิด ความภาคภูมิใจว่าตนเองสามารถให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม รวมทั้งวิธีการของการให้คำปรึกษา แบบกลุ่มนี้ทำให้สมาชิก แต่ละคนเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองสามารถให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนในกลุ่มได้ ซึ่งการให้คำปรึกษากลุ่มยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอฮานี เจ๊ะอุเซ็ง (2559) ที่ได้ศึกษาการปรึกษากลุ่มบูรณาการเพื่อลดผลกระทบทางจิตใจและกระบวนการสูญเสียบุคคล อันเป็นที่รักหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤต ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนเดชะปัตตนยานุกูล จังหวัดปัตตานี พบว่า นักเรียนที่ได้รับ

การปรึกษากลุ่มบูรณาการมีผลกระทบทางจิตใจและกระบวนการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลดลงมากกว่านักเรียน
กลุ่มการศึกษาทางจิตวิทยาและหลังการทดลองลดลงมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
และงานวิจัยของ ชาวชีย์ ศักดิ์ศิริสัมพันธ์ (2559, น. 34-35) เรื่องการเสริมสร้างความหมายในชีวิตของวัยรุ่น
ที่ตั้งครรภ์โดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มแบบกวนิยมซึ่งพบว่าความหมายในชีวิตด้านจุดมุ่งหมายในชีวิต
การเผชิญและการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต การวางแผนชีวิตและการเห็นคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ย
ระดับปานกลาง และรูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มแบบกวนิยมมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความหมายในชีวิต
หลังการทดลองและการติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า
การให้คำปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตได้
โดยขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้ตามลักษณะของผู้รับคำปรึกษาซึ่งจะต้องอาศัยฐานแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกัน
ตามความแตกต่างของปัญหาแต่ละบุคคล รวมทั้งบริบทของประเพณี วัฒนธรรม ศาสนาและสังคมนั้น ๆ

บทสรุปของการร่วมสร้างองค์ความรู้

บทสรุปขององค์ความรู้ถูกสร้างขึ้นในงานวิจัยนี้ ผ่านการก่อตัวมาจากวาทกรรมเป็นการสร้างความรู้
การผลิตความรู้หรือการนิยามความรู้ขึ้นมาเพื่อให้มีอำนาจในการกำหนดความจริง ความรู้ทุกชนิดสามารถแปร
มาเป็นเครื่องมืออำนาจได้ทั้งนั้น ในรูปของงานด้านการจัดการศึกษาภายใต้การปฏิรูปการศึกษาตามอำนาจ
ของความรู้กระแสหลัก โดยมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย หลักและวิธีการ
ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบทความวิจัยฉบับนี้มีเจตจำนงเพื่อเผยให้เห็นว่ารูปแบบในการดูแลเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษของผู้ปกครอง ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ นั้น มีลักษณะอย่างไร
ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การทบทวนหรือพิจารณาในเชิงวิชาการสำหรับการพัฒนา และเป็นแนวทางในการดูแลเด็ก
ที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ
ความจริงที่ดำรงอยู่ในบริบทของสังคมปัจจุบัน ประการสำคัญของบทความนี้ ผู้เขียนมีความประสงค์ให้บทความนี้
ได้เป็นเสียงสะท้อนจากผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นเสมือนเสียง
ของคนในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การทบทวนหรือพิจารณาในเชิงวิชาการสำหรับการพัฒนาระบบการดูแลเด็ก
ที่มีความต้องการพิเศษในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงลึกมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยชิ้นนี้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งผู้ปกครอง ครู
หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กกลุ่มนี้ มีประโยชน์ในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาและระบบการดูแลเด็ก
ที่มีความต้องการพิเศษในพื้นที่ โดยจากเดิมที่ทั้งการแพทย์ การศึกษา พยายามที่จะดูแลตัวเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษให้ได้รับการรักษาหรือการพยาบาลเทียบเท่าคนปกติ แต่ละเลยในการดูแลผู้ที่ดูแลเด็ก
กลุ่มนี้ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดูแลเด็กกลุ่มนี้

2. งานวิจัยมีข้อจำกัด (Limitation) ในด้านตัวตนผู้วิจัย ในกรณีที่ตัวผู้วิจัยไม่มีสัมพันธภาพที่ดีพอ
กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะส่งผลต่อผลการวิจัยอย่างยิ่ง ดังนั้นข้อจำกัดในงานวิจัยลักษณะนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องมี
สัมพันธภาพระดับหนึ่งกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนหน้าการวิจัย และประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่ทำงานหรือ
มีประสบการณ์ร่วมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการให้คำปรึกษามาเป็นระยะเวลาพอสมควรที่จะมี
องค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงตกตะกอนจนสามารถผนวกรวมกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีมาสู่การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จันจลี ถนอมลิขิตวงศ์. (2554). *การให้คำปรึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษตามแนวกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์ สังคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ชาญชัย ศักดิ์ศิริสัมพันธ์. (2559). “การเสริมสร้างความหมายในชีวิตของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์โดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มแบบกวนิยม.” *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 1(10), 34.
- ธิดารัตน์ คณิงเพียร. (2556). “ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน.” *วารสารกองการพยาบาล*, 1(40), 57.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). คำแก้ตัวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความคิด. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 1, 1.
- นิตา ชูโต. (2545). *การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : แม่ทัพน้อย.
- ปัทมา ชนวรรช. (2549). *เทคโนโลยีแห่งตัวตนในการยุติการพึ่งพาเสพติด : การสร้างทฤษฎีฐานรากตามแนวสร้างสรรค์นิยม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาติ*, 29, 38.
- รอฮานี เจ๊ะอุเซ็ง. (2559). *การปรึกษากลุ่มบูรณาการเพื่อลดผลกระทบทางจิตใจและกระบวนการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนเดชะปัตตนาอนุกุล จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- รัตน พันจย. (2557). “ผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน.” *โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูเก็ต*, 3(3), 126.
- ศุภวดี บุญวงศ์. (2548). *ทฤษฎีการให้คำปรึกษา*. สงขลา : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศูนย์ข่าว TCJ. (2556). *สถิติเด็กพิการกว่า 4 แสนคนไม่ได้เข้า รร. ‘กฎหมาย-นโยบาย’ ดีแต่รัฐสอบปฏิบัติตก*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2557, จาก www.tcjthai.com/news/2013/10/scoop/3318
- Cirecie West-Olatunji. (2013). “A Publication of the American Counseling Association.” *COUNSELING TODAY*. Retrieved November, 2013, from <https://ct.counseling.org/2013/11/research-in-counseling/>

ผู้เขียนบทความ

นาง จันจลี ถนอมลิขิตวงศ์

อาจารย์ ประจำสาขาวิชาจิตวิทยา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
เลขที่ 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
E-mail : janjalee.t@yru.ac.th